

зафіксовано низку інноваційних процесів, які емотивно забарвлюють текст: мультимодальну метафору, метонімію, метафтонімію тощо.

Вагомим здобутком авторки є те, що у вітчизняних студіях немає праць, у яких були б докладно висвітлені порушені проблеми. Її авторка пропонує цілком інноваційні підходи до дослідження комбінованих писемних анклавів. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання в навчальній та навчально-методичній роботі під час викладання нормативних та вибіркових курсів. Результати дослідження можуть бути використані при укладанні підручників та навчальних посібників, словників, глосаріїв, довідників. Рецензована монографія відповідає вимогам до написання такого виду наукових праць. Виклад матеріалу чітко структурований й має виправдану логіку представлення.

Висловимо також певні зауваження дискусійного характеру, які не применшують здобутків авторки цієї роботи. У роботі Макарук Л. Л. використовує два терміни на позначення немовних ресурсів: невербальні та паравербальні. Суперечливим є питання щодо доцільності їхнього розмежування, оскільки у переважній більшості лінгвістичних студій вони синонімічні. Подекуди, текст видається надто перенасиченим певними науковими категоріями та поняттями; окремі з них мають надто деталізований виклад.

Вважаємо, що монографію Макарук Лариси Леонідівни можна вважати новим словом у мультимодальній лінгвістиці, і тим самим вона становить значний інтерес для широкого кола фахівців.

(Матеріал надійшов до редакції 5.02.19. Прийнято до друку 20.02.19)

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-75-20>

Швачко Світлана Олексіївна

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської філології
Сумського державного університету

Рецензія

на монографію доцента кафедри теорії та практики перекладу факультета іноземної філології
Запорізького національного університета Шевченка Олександра Івановича «Телеологічні
основи смислоутворення в англomовному публіцистичному дискурсі»
(Шевченко О. І. Телеологічні основи смислоутворення в англomовному публіцистичному
дискурсі : [монографія]. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2016. 310 с.)

Мовленнєва діяльність людини – це одвічний пошук відповіді на питання “Чому?”, котре втілює намагання мовця дійти до глибинної причинно-цільової змістової сутності висловлень – до їхнього “фінального” (телеологічного) смислу. Цивілізована людина осмислює свою діяльність не лише з точки зору утилітарності, практичної доцільності, егоцентричної користі. HOMO SAPIENS, згідно з постулатами моральної телеології, має узгоджувати засоби реалізації своєї мети з потребою виконувати моральні канони задля забезпечення подальшого існування. Динаміка змін у сучасній дійсності, зокрема у лінгвістично релевантних сферах етики і моралі, зумовлюють нагальність подальшого і поглибленого наукового осмислення цих надзвичайно важливих для мовленнєвої комунікації аспектів життєдіяльності. У цьому зв'язку виникає потреба у переосмисленні методологічних принципів сучасних мовознавчих студій з огляду на фундаментальні світоглядні зрушення, спричинені новітніми досягненнями у пізнанні природи життєдіяльності загалом і комунікативної взаємодії, зокрема. Саме цей аспект телеологічності є пріоритетним для рецензованої наукової монографії О. І. Шевченка «Телеологічні основи смислоутворення в англomовному публіцистичному дискурсі».

Постульованою метою цієї наукової розвідки є виявлення лінгвальних засобів актуалізації телеологічних аспектів смислу і систематизація телеологічних чинників смислоутворення в англomовному публіцистичному дискурсі, що виправдовує застосування автором інтегративної методології. Зокрема автор доцільно залучає фундаментальні постулати телеології, семіотики, феноменології, нечіткої логіки. Доречно і виправдано використовує понятійний апарат підходів логіко-філософських шкіл Аристотеля, Лейбніца, Канта, Гуссерля, Гегеля, Пірса, Морріса, Заде. Постулати цих підходів творчо застосовані автором для потреб наукового осмислення телеологічно детермінованих дискурсивних семантичних процесів.

Теоретико-методологічною основою цієї наукової розвідки слугували фундаментальні наукові дослідження мовознавчого, логіко-філософського, семіотичного, лінгвокогнітивного спрямування у їхньому інтегративному осмисленні і застосуванні, оскільки явища, які характеризуються нелінійністю, певною хаотичністю, дифузністю, за визначенням є надзвичайно складними об'єктами для систематизації і потребують застосування відповідної комплексної новітньої методології.

Монографія постає узагальненим підсумком виконаного дослідження щодо можливостей побудови евристичної системи принципів і методів дослідження механізмів ціннісно-цільової специфіки реалізації змістового потенціалу англomовного публіцистичного текста. Мовець у термінах розробленої автором телеологічної лінгвосеміотики виправдано розглядається як суб'єкт моральності, а мовленнєва дія (висловлення і його розуміння) – як моральний вчинок. Це уможливило під новим кутом зору дослідити телеологічні аспекти динаміки семіотичних процесів, зокрема, розглянути семіозис як механізм смислоутворення в англomовному публіцистичному дискурсі.

Беззаперечна актуальність рецензованої наукової монографії зумовлена, з одного боку, важливістю дослідження телеологічних чинників, механізмів і засобів, що забезпечують динаміку дискурсії, з іншого боку, відсутністю фундаментальних праць, присвячених цій проблемі. Наукова новизна роботи забезпечується як постановкою проблеми, так і способом її вирішення. Безумовно новітнім для мовознавчих досліджень є залучення автором методології нечіткої логіки. Розлогий аналіз розмаїтого фактичного матеріалу за допомогою методики нечітких множин засвідчує доречність використання прийомів і процедур імовірнісного аналізу. Обрана автором методологія і категоріально-понятійний інструментарій відповідають рівню сучасних лінгвістичних досліджень і поставленим в роботі завданням. Монографія містить аргументоване обґрунтування теоретичних засад і висновків, що піддаються верифікації. В роботі здійснюється аналіз теоретичних положень, який засвідчує доцільність використання обраної автором методології.

Монографія О. І. Шевченка, яка виконана на матеріалі англomовних публіцистичних текстів початку XXI століття, має глибоке теоретичне і методологічне обґрунтування. Дослідження має концептуальну цілісність, теоретичну значущість, наукову новизну, практичну цінність і свідчить про кропітку роботу автора щодо підбору, систематизації і аналізу фактичного матеріалу. Список використаних джерел є репрезентативним. Поставлена в роботі мета в цілому досягнута і співвіднесені з нею завдання виконані. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання матеріалів рецензованої наукової монографії у нормативних курсах і у розробці та впровадженні нових спецкурсів з лінгвокогнітології, лінгвістики тексту, дискурсології, прагматики. Виходячи зі специфіки роботи, пов'язаної з розглядом переважно латентних, неявних аспектів мовленнєвої діяльності, загалом виправдані розлогі теоретичні і методологічні міркування.

Висловимо декілька зауважень стосовно розглянутих у монографії проблем дискурсивного смислоутворення. Визнаючи безперечну значущість особистісного ціннісно-цільового чинника у евристичному генеруванні смислів у дискурсі, при аналізі запропонованих автором асинтаксичних телеологічних пояснень дещо бракує більш чітко

змодульованого алгоритму формування цих за визначенням “нечітких” семіотичних утворень. І у цьому зв'язку складається враження щодо необхідності додаткового обґрунтування тези про нескінченність дискурсивного семіозису як механізму смислоутворення і більш детально окресленого спектру цільової варіативності надання індивідуалізованого смислу. Бажано б було більшої уваги приділити аналізу телеологічно релевантних об'єктивних чинників смислоутворення.

На нашу думку, термінологічний апарат монографічної роботи мав би бути чіткіше упорядкованим і визначеним. Наприклад, бракує зіставного аналізу таких понять, як “означення” і “семіотизація”, “феноменологічне поле” і “квазіперцептивне поле”, “дійсність” і “реальність”. Вважаємо, що ці поняття мають суттєві змістові відмінності, котрі автор не вважав за доцільне позначити в роботі. Потребує уточнення авторське тлумачення базових понять “публіцистичний дискурс”, “англомовний суспільно-політичний дискурс” “лінгвістична змінна”. Доцільно було б зменшити характерну для рецензованої монографії надлишкову термінологічну насиченість. Така термінологічна щільність видається більш доречною у суто науковому дисертаційному дослідженні.

Втім, ці зауваження не є принциповими і не впливають на загальну високу оцінку здійсненого дослідження і його монографічної репрезентації. Монографія побудована на широкому теоретичному і фактичному матеріалі. Результати і висновки, наведені у монографії, є аргументованими і мають належне обґрунтування. Монографія О. І. Шевченка має теоретичну і практичну цінність і може бути цікавою для широкого загалу науковців.

(Матеріал надійшов до редакції 15.01.18. Прийнято до друку 27.01.18)

Збірник наукових праць «Нова філологія» видається факультетом іноземної філології
Запорізького національного університету з 2001 року.

Збірник включено до переліку наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за спеціальностями: 10.02.04 – германські мови, 10.02.05 – романські мови, 10.02.15 – загальне мовознавство, 10.02.16 – перекладознавство, 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство.

Редакція оголошує набір статей у № 77 фахового наукового збірника «Нова філологія»

Основний текст статті (без анотацій та літератури) не менше 3 стор. (0,3 друк. арк.)

Стаття ОБОВ'ЯЗКОВО повинна містити **актуальність, мету, завдання, предмет, об'єкт дослідження, висновки / результати і перспективи подальшого дослідження**, які виділяються напівжирним шрифтом.

До розгляду приймаються статті обсягом **4-8 сторінок** (12 кеглем, інтервал 1).

Детальні вимоги до оформлення статей див. на сайті збірника: http://sites.znu.edu.ua/nova_filologia/